

■ توصیف منابع اینترنتی در آر.دی.ای. در مقایسه با قواعد فهرست‌نویسی انگلومریکن

مریم رخشانی | محسن نوکاربزی | محسن حاجی‌زین‌العابدینی

■ چکیده

هدف: بررسی وضعیت توصیف منابع اینترنتی در آر.دی.ای. و شناسایی رویکرد قواعد انگلومریکن در توصیف این منابع روش/ رویکرد پژوهش: مقایسه‌ای (تطبیقی)؛ جامعه پژوهش، ناحیه‌های توصیف فصل ۱، فصل ۹ و فصل ۱۲ آخرین ویرایش قواعد فهرست‌نویسی انگلومریکن (ویراست سال ۲۰۰۲، روزآمد شده در سال ۲۰۰۴) و عناصر توصیف فصل ۱-۷ قواعد آر.دی.ای. است. یافته‌ها: در مورد عنوان کامل میان قواعد فهرست‌نویسی انگلومریکن و قواعد آر.دی.ای. تفاوت وجود ندارد. سه عنصر (نوع رسانه، نوع محمل و نوع محتوا) در قواعد آر.دی.ای. جایگزین شناسه عمومی ماده در قواعد فهرست‌نویسی انگلومریکن شده است. در مورد شرح مسئولیت، شرح ویرایش، اندازه، محل نشر، نام ناشر، تاریخ نشر، فروست و یادداشت میان قواعد فهرست‌نویسی انگلومریکن و قواعد آر.دی.ای. تفاوت نگارشی وجود دارد. عناصر شرایط دسترسی، محدودیت‌های دسترسی، محدودیت‌های استفاده، ملزومات سامانه، خلاصه‌سازی محتوا، زبان محتوا، اطلاعات تماس و نشانی اینترنتی عناصر جدید فهرست‌نویسی در قواعد آر.دی.ای. هستند. نتیجه‌گیری: میزان انطباق ناحیه‌های توصیف منابع اینترنتی در انگلومریکن در مقایسه با عناصر توصیف منابع اینترنتی در آر.دی.ای.، ۷۱/۸۷ درصد است.

کلیدواژه‌ها

قواعد فهرست‌نویسی، فهرست‌نویسی توصیفی منابع اینترنتی، قواعد فهرست‌نویسی انگلومریکن، استاندارد توصیف و دسترسی به منابع (آر.دی.ای.)، الگوی ملزومات کارکردی پیشینه‌های کتابشناختی (اف.آر.بی.آر.)

توصیف منابع اینترنتی در آر.دی.ای. در مقایسه با قواعد فهرست نویسی انگلوا امریکن

مریم رخشانی^۱ | محسن نوکاریزی^۲ | محسن حاجی زین العابدینی^۳

دریافت: ۱۳۹۱/۷/۲۵ پذیرش: ۱۳۹۲/۳/۱۳

مقدمه

داده‌های موجود در پیشینه‌های کتابشناختی، در طول زمان سیر تکاملی را طی کرده است و قواعد لازم برای آن، توسط متخصصان و بر اساس نیازهای جامعه تدوین شده است. رویکرد تدوین کنندگان این قواعد بر سازماندهی مطلوب مبتنی است؛ یعنی وضعیت مطلوب آن است که منابع اطلاعاتی به شیوه‌ای سازماندهی شوند که کاربران با حداقل اطلاعات بتوانند به آنچه نیاز دارند، به سرعت و سهولت از میان انبوه منابع موجود دست یابند (فتاحی، ۱۳۸۶).

از سال ۱۹۶۷، سازماندهی منابع در بسیاری از کشورها بر اساس قواعد فهرست نویسی انگلوا امریکن^۴ انجام شده است. افزایش منابع الکترونیکی و ظهور وب جهان گستر، ماهیت و دامنه مجموعه کتابخانه را تغییر داده است. در حال حاضر کتابخانه‌ها تعداد زیادی از منابع الکترونیکی و اینترنتی را در خود جای داده‌اند. این در حالی است که تاکنون فهرست نویسان برای سازماندهی این منابع، چاره‌ای جز استفاده از ویرایش دوم قواعد فهرست نویسی انگلوا امریکن (که تا حد زیادی قدیمی شده است) نداشتند (کوئل و هیلمن^۵، ۲۰۰۷).

یکی از دلایل احساس نیاز پیشگامان فهرست نویسی^۶ به تغییر قواعد فهرست نویسی، نامناسب بودن ویرایش دوم قواعد انگلوا امریکن برای انواع منابع جدید بود. از معایب دیگر قواعد فهرست نویسی انگلوا امریکن، توجه و تعصب زیاد آن نسبت به موضوعات انگلیسی و امریکایی و توصیف منابع انگلیسی زبان بود. شیوه رده بندی منابع در این قواعد یکی دیگر از

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد علم اطلاعات و

دانش شناسی دانشگاه بیرجند (نویسنده مسئول)

rakhshani_maryam@yahoo.com

۲. دانشیار علم اطلاعات و دانش شناسی

دانشگاه بیرجند nowkarzi@yahoo.com

۳. استادیار علم اطلاعات و دانش شناسی مرکز

اطلاعات و مدارک علمی کشاورزی

zabedini@yahoo.com

4. Anglo American Cataloging Rules (AACR)

5. Coyle & Hillman

6. Cataloging Leader

ایرادات آن محسوب می‌شود. زیرا بعضی از رده‌ها بر اساس محتوا تنظیم شده‌اند مانند منابع جغرافیایی؛ و بعضی از رده‌ها بر اساس محمل^۷ مانند منابع صوتی، منابع تصویری، تصاویر متحرک، فایل رایانه‌ای و ریزنگاشت‌ها. حتی بعضی از منابع در بیش از یک رده قرار می‌گیرند. به عنوان مثال، فهرستنویس برای سازماندهی نقشه ایجاد شده به صورت الکترونیکی، نمی‌داند به بخش منابع جغرافیایی رجوع کند یا به بخش منابع الکترونیکی (الیور^۸، ۱۳۹۰).

با ایجاد الگوی ملزومات کارکردی پیشینه‌های کتابشناختی (اف.آر.بی.آر.)^۹ در سال ۱۹۹۷ توسط گروه مطالعاتی ایفلا^{۱۰}، نیاز به تغییر قواعد فهرستنویسی انگلوماریکن شدت یافت. از این رو، در سال ۲۰۰۴ با مدیریت تام دلسی^{۱۱} کار بر روی ویرایش سوم قواعد فهرستنویسی انگلوماریکن آغاز شد (هارت^{۱۲}، ۲۰۱۰)، اما در حین کار، بیشتر اعضا به این نتیجه رسیدند که قواعد جدیدی مورد نیاز است و کاستی‌های ویرایش دوم انگلوماریکن با ایجاد ویرایش سوم قابل حل نخواهد بود، در نتیجه از ایجاد ویرایش سوم این قواعد صرف‌نظر کردند (دانش، افشار، و نوری، ۱۳۸۹). در سال ۲۰۰۵، کمیته همکاری مشترک برای توسعه قواعد آر.دی.ای. (جی.اس.سی.)^{۱۳}، عنوان استاندارد توصیف و دسترسی به منابع (آر.دی.ای.)^{۱۴} را برای قواعد جدید فهرستنویسی برگزید (هارت، ۲۰۱۰). از آنجا که قواعد فهرستنویسی انگلوماریکن به‌طور گسترده‌ای در سطح جهان استفاده می‌شد، مبنای ایجاد قواعد جدید بر پایه آنها استوار شد (مرادی و حاجی‌زین‌العابدینی، ۱۳۹۰). همچنین الگوی اف.آر.بی.آر. در این قواعد پیاده شد. قواعد آر.دی.ای. شامل یک مقدمه کلی، ۱۰ بخش، ۱۳ پیوست و یک واژه‌نامه است. بخش‌های ۱-۴ (فصل‌های ۱-۱۶) عناصر مربوط به ویژگی‌های موجودیت‌های تعریف شده در الگوی اف.آر.بی.آر. و فراد^{۱۵} را پوشش می‌دهد و بخش‌های ۵-۱۰ (فصل‌های ۱۷-۳۷) به روابط مطرح شده در الگوی اف.آر.بی.آر. و الگوی فراد می‌پردازد (انجمن کتابداری امریکا^{۱۶}، انجمن کتابداری کانادا^{۱۷}، و مؤسسه مجاز حرفه‌مندان کتابداری و اطلاع‌رسانی^{۱۸}، ۲۰۰۸).

پیش‌نویس آر.دی.ای. در قالب پی.دی.اف.^{۱۹} در نوامبر ۲۰۰۸ منتشر شد و بازنگری این پیش‌نویس چاپی در فوریه ۲۰۰۹ به پایان رسید. دسترسی آزاد به قواعد آر.دی.ای. نیز در یک مدت آزمایشی به صورت برخط^{۲۰} از ژوئن تا اگوست ۲۰۱۰ میسر شد (هارت، ۲۰۱۰). در نیمه دوم سال ۲۰۱۰، سه کتابخانه ملی ایالات متحده امریکا (کتابخانه کنگره^{۲۱}، کتابخانه ملی پزشکی^{۲۲}، و کتابخانه ملی کشاورزی^{۲۳}) به همراه ۲۶ کتابخانه دیگر به اجرای آزمایشی قواعد آر.دی.ای. پرداختند و تصمیم گرفتند براساس نتایج، نسبت به پیاده‌سازی آن اقدام کنند. پس از ارائه نتایج، کتابخانه کنگره اعلام کرد که قواعد آر.دی.ای. را به طور کامل تا ۳۱ مارس ۲۰۱۳ پیاده خواهد کرد و تا این تاریخ پیشینه‌های فهرستنویسی بر طبق قواعد آر.دی.ای. انجام خواهد شد و همه پیشینه‌های مستند نام^{۲۴} مطابق با دستورالعمل‌های آن شکل خواهد گرفت (اسکیف^{۲۵}، ۲۰۱۲).

7. Carrier
8. Oliver
9. Functional Requirements For Bibliographic Records (FRBR)
10. IFLA (International Federation of Library Association and Institutions)
11. Tom Delsey
12. Hart
13. Joint Steering Committee For Development of RDA (JSC)
14. Resource Description and Access (RDA)
15. FRAD (Functional Requirements for Authority Data)
16. American Library Association
17. Canadian Library Association
18. The Chartered Institute of Library and Information Professionals
19. PDF
20. RDA Toolkit
21. Library of Congress
22. National Library of Medicine
23. National Library of Agriculture
24. Name Authority Records
25. Schiff

اهمیت تحولات اخیر فهرست نویسی منجر به شکل گیری پژوهش های متعددی در این حوزه شده است. در برخی، موضوع فهرست نویسی منابع براساس قواعد آر.دی.ای. مورد بررسی قرار گرفته است (مرادی، ۱۳۸۹؛ و پازوکی، ۱۳۹۱)؛ و برخی، مربوط به فهرست نویسی منابع اینترنتی و شناسایی عناصر لازم برای تهیه فهرست برگه این منابع است (لاندگرن و سیمپسون^{۲۶}، ۱۹۹۹؛ حاجی زین العابدینی، ۱۳۸۱).

در حال حاضر با توجه به حجم روزافزون منابع اطلاعاتی سودمند در اینترنت و ضعف موتورهای جست و جو در بازیابی مؤثر این منابع، بحث کارآمدی روش های سازماندهی اطلاعات در این محیط از جایگاه ویژه ای برخوردار است. از این رو برای سازماندهی مطلوب منابع اینترنتی لازم است وضعیت توصیف این منابع در قواعد فهرست نویسی بررسی شود. پژوهش حاضر، با توجه به جایگزینی آر.دی.ای. با قواعد انگلومریکن، با هدف بررسی وضعیت توصیف منابع اینترنتی در آر.دی.ای. و شناسایی رویکرد قواعد انگلومریکن در توصیف این منابع انجام شده است تا ضمن شناسایی تفاوت های به وجود آمده در این زمینه، کمک کند شرایط لازم برای پیاده سازی آر.دی.ای. و استفاده از آن فراهم شود.

در مقاله سعی شده به پرسش های زیر پاسخ داده شود:

- وضعیت توصیف منابع اینترنتی در قواعد فهرست نویسی انگلومریکن چگونه است؟
 - وضعیت توصیف منابع اینترنتی در آر.دی.ای. چگونه است؟
 - عناصر توصیفی مربوط به منابع اینترنتی در آر.دی.ای. تا چه میزان با ناحیه های توصیف مربوط به منابع اینترنتی در قواعد فهرست نویسی انگلومریکن مطابقت دارد؟
- در سال های اخیر مباحثی نظیر اف.آر.بی.آر.، قواعد آر.دی.ای. و سازماندهی منابع اینترنتی توجه پژوهشگران داخل و خارج از کشور را به خود جلب کرده است و پژوهش های زیادی را به خود اختصاص داده است. در این بخش نتایج چند پژوهش که به موضوع قواعد آر.دی.ای. و سازماندهی منابع اینترنتی پرداخته اند، مرور می شود.

مرادی (۱۳۸۹) در پژوهشی به شناسایی وضعیت فهرست نویسی توصیفی کتابخانه های رقومی که براساس قواعد فهرست نویسی انگلومریکن ایجاد شده اند و بررسی میزان انطباق آنها با استاندارد آر.دی.ای. پرداخت. نتایج نشان داد که داده های توصیفی موجود در پیشینه های کتابشناختی کتابخانه های رقومی ایران با استانداردها و قواعد موجود همخوانی کاملی نداشتند. با بررسی انواع روابط کتابشناختی به کار رفته در پیشینه های کتابخانه های رقومی مشخص شد که دو رابطه هم ارز و اشتقاقی بیشترین و رابطه همراهی و توالی کمترین کاربرد را داشتند. بر اساس نتایج، بین میزان روابط به کار رفته در کتابخانه های رقومی در روابط هم ارز، اشتقاقی، توصیفی، کل و جزء، و توالی تفاوت معنی داری وجود داشت، ولی بین میزان کاربرد

رابطه همراهی در پیشینه‌های کتابشناختی کتابخانه‌های رقومی تفاوت معنی‌داری مشاهده نشد. انطباق ویژگی‌های موجودیت‌های اثر، برداشت، قالب و نسخه استاندارد آر.دی.ای. با داده‌های توصیفی موجود در پیشینه‌های کتابشناختی کتابخانه‌های رقومی نشان داد که اکثر ویژگی‌های تعریف‌شده در موجودیت‌های اثر، برداشت و نسخه در پیشینه‌ها وجود نداشت و در موجودیت قالب نیز انطباق بسیار کمی مشاهده شد.

درخوش (۱۳۸۹) در پژوهشی به بررسی سازگاری آر.دی.ای. با مودس^{۲۷} پرداخت. جامعه پژوهش او از دو بخش تشکیل شد: عناصر اصلی، فرعی و ویژگی‌های طرح مودس و دستورالعمل‌های آر.دی.ای. (ثبت ویژگی‌های موجودیت‌های گروه اول و دوم اف.آر.بی.آر. در آر.دی.ای.). در این پژوهش برچسب‌های مبتنی بر زبان نشانه‌گذاری گسترش‌پذیر (ایکس.ام.ال.) برای نمایش اطلاعات توصیفی منابع مختلف براساس قواعد آر.دی.ای. ارائه شد. نتایج نشان داد میان قواعد آر.دی.ای. و طرح فراداده‌ای توصیف شیء سازگاری کامل وجود داشت.

امکان‌سنجی به‌کارگیری آر.دی.ای. از دیدگاه فهرست‌نویسان در کتابخانه ملی توسط پازوکی (۱۳۹۱) بررسی و میزان همخوانی پیشینه‌های کتابشناختی موجود در رسا با آر.دی.ای. شناسایی شد. براساس نتایج این پژوهش، بیش از ۸۸ درصد از فیلدهای پیشینه‌های کتابشناختی مورد بررسی با آر.دی.ای. انطباق داشت. میزان آشنایی فهرست‌نویسان کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران با آر.دی.ای. با دو روش خوداظهاری (نظر شخصی) و میزان آشنایی واقعی (از طریق پرسش‌های باز) پیش و پس از آموزش و نیز میزان پذیرش این قواعد از سوی ایشان سنجیده شد. نتایج این بخش نشان داد که میزان آشنایی خوداظهاری فهرست‌نویسان با آر.دی.ای. پیش از آموزش بالاتر از حد متوسط و میزان آشنایی واقعی ایشان پایین‌تر از سطح متوسط بود. اما پس از آموزش، هر دو نوع آشنایی آنان اعم از خوداظهاری و واقعی، به بالاتر از سطح متوسط رسید. پیش و پس از آموزش، میزان آشنایی خوداظهاری فهرست‌نویسان کارشناسی ارشد بیشتر از میزان آشنایی خوداظهاری فهرست‌نویسان کارشناسی بود. میزان آمادگی فهرست‌نویسان برای پذیرش آر.دی.ای. بالاتر از متوسط ارزیابی شد.

سانچز^{۲۸} (۲۰۱۰) در پژوهشی نگرش فهرست‌نویسان نسبت به قواعد آر.دی.ای. و میزان آشنایی آنها با این قواعد و وب معنایی^{۲۹} را بررسی کرد. نتایج نشان داد کتابداران با دانش کمتر نسبت به ایجاد قواعد آر.دی.ای. احساس نگرانی بیشتری می‌کردند (نقل در ولش و باتلی^{۳۰}، ۲۰۱۲).

حاجی‌زین‌العابدینی (۱۳۸۱) در پژوهشی به بررسی مسائل فهرست‌نویسی منابع اینترنتی و ارائه دستنامه پیشنهادی برای کتابخانه‌های ایران پرداخت. نمونه پژوهش او، شامل ۳۸

27. MODS (Metadata Object Description Access)
28. Sanchez
29. Semantic Web
30. Welsh & Batley

سایت اینترنتی دارای رسم الخط فارسی بود. در این پژوهش دو روش عمده سازماندهی اطلاعات اینترنت، یعنی روش ابر داده‌ای و فهرست‌نویسی منابع اینترنتی معرفی شد و کارآیی و عدم کارآیی آنها برای سازماندهی منابع اینترنتی فارسی مورد ارزیابی قرار گرفت. نتایج ارزیابی‌ها حاکی از مناسب بودن روش کلاسیک سازماندهی اطلاعات یعنی ایجاد پیشینه‌های کتابشناختی این منابع از طریق فهرست‌نویسی بود.

کوکبی و آخشیک (۱۳۸۹) در پژوهشی به منظور شناسایی رویکرد کامل‌تر در راستای توصیف منابع اینترنتی، به بررسی قواعد فهرست‌نویسی انگلومریکن و عناصر فراداده‌ای دوبلین کور پرداختند. در این پژوهش، عناصر پانزده گانه دوبلین کور و آن دسته از عناصر که به فهرست‌نویسی توصیفی مربوط می‌شد، با نواحی توصیف در فصل نهم ویراست سال ۲۰۰۲ قواعد فهرست‌نویسی انگلومریکن مقایسه شدند. نتایج پژوهش نشان داد قواعد فهرست‌نویسی انگلومریکن از کارآیی بیشتری برای فهرست‌نویسی توصیفی منابع اینترنتی برخوردار بود. ایشان ترکیبی از قواعد فهرست‌نویسی انگلومریکن و عناصر فراداده‌ای دوبلین کور را سودمندتر دانستند.

لاندگرن و سیمپسون (۱۹۹۹) در یک بررسی به شناسایی عناصر لازم برای توصیف منابع اینترنتی در پیشینه‌های کتابشناختی پرداختند. بدین منظور، آنها نظرات دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه فلوریدا را پیرامون سودمندی عناصر توصیف منابع اینترنتی در پیشینه‌های کتابشناختی جویا شدند. نتایج نشان داد از دیدگاه دانشجویان عناصر عنوان، نویسنده اول، نشانی اینترنتی^{۳۱} و چکیده دارای اهمیت بیشتری است. عناصر دیگر نظیر موضوع، عناوین آثار مرتبط، تاریخ ایجاد، تاریخ به روزرسانی، سایر نویسندگان، اندازه فایل و ویرایش نیز مفید تشخیص داده شد.

بررسی پیشینه‌ها به‌طور کلی نشان داد با وجود جدید بودن موضوع، پژوهش‌های متعددی در این حوزه انجام شده، ولی در زمینه فهرست‌نویسی منابع اینترنتی، پژوهشی که مشخصاً به رویکرد توصیف منابع اینترنتی در قواعد جدید فهرست‌نویسی (آر.دی.ای.) پرداخته باشد، کاری انجام نشده است. از این رو، در پژوهش حاضر، وضعیت توصیف منابع اینترنتی در آر.دی.ای. در قیاس با وضعیت توصیف این منابع در قواعد فهرست‌نویسی انگلومریکن بررسی شد.

روش پژوهش

جامعه پژوهش، ناحیه‌های توصیف فصل ۱، فصل ۹ و فصل ۱۲ آخرین ویرایش قواعد فهرست‌نویسی انگلومریکن (فهرست‌نویسی منابع الکترونیکی با استفاده از قواعد فهرست‌نویسی

31. Uniform Resource Locator (URL)

انگلوامریکن، ۱۳۸۵؛ اسکیف، ۲۰۰۲) و عناصر توصیف فصل ۱ - ۷ قواعد آر.دی.ای. (انجمن کتابداری آمریکا، انجمن کتابداری کانادا، و مؤسسه مجاز حرفه‌مندان کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۲۰۰۸) بود.

برای پاسخ به پرسش نخست پژوهش، پس از بررسی ناحیه‌های توصیف در فصل ۱، ۹ و ۱۲ قواعد فهرستنویسی انگلوامریکن، اطلاعات لازم برای توصیف منابع اینترنتی براساس این قواعد، شناسایی شد. سپس به‌منظور پاسخ به پرسش دوم، عناصر فصل ۱ - ۷ قواعد آر.دی.ای. که مربوط به توصیف موجودیت‌های گروه اول اف.آر.بی.آر. (قواعد مربوط به ثبت ویژگی‌های اثر، برداشت، قالب و نسخه) بود، بررسی شد. در هر فصل، برای هر عنصر، قواعد کلی و نیز قواعدی که ذیل اصطلاح «منابع یکپارچه‌ساز»^{۳۲} ارائه شده بود، بررسی و استخراج شد. دلیل استفاده از قواعد مربوط به منابع یکپارچه‌ساز این بود که در قواعد آر.دی.ای، بسیاری از اطلاعات لازم برای توصیف منابع اینترنتی، ذیل این اصطلاح مطرح شده است. تعریف منابع یکپارچه‌ساز در قواعد آر.دی.ای. به شرح ذیل است:

«در منابع یکپارچه‌ساز، مطالبی که با به‌روزرسانی اضافه می‌شود یا تغییر می‌کند، به‌صورت مجزا و ناپیوسته نیست و با کل مطالب ادغام می‌شود. برخی از منابع یکپارچه‌ساز ملموس هستند، مانند دستنامه کلاسوری که با جایگزینی صفحات روزآمد می‌شود و برخی غیرملموس، مانند وب‌سایت که دائماً یا به صورت دوره‌ای روزآمد می‌شود»^{۳۳}.

برای پاسخ به پرسش سوم، اطلاعات گردآوری شده از دو پرسش قبل با هم مقایسه شد و اطلاعات هر ناحیه از قواعد فهرستنویسی انگلوامریکن در قیاس با عنصر نظیرش در قواعد آر.دی.ای. مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها

باتوجه به گستردگی مبحث توصیف منابع اینترنتی در قواعد انگلوامریکن و آر.دی.ای، در متن حاضر، شرح کامل میسر نبود. از این‌رو، نخست ناحیه‌ها و عناصر شناسایی شده برای توصیف منابع اینترنتی ارائه شد و در ادامه وضعیت هر ناحیه در قیاس با عنصر نظیرش به اختصار بررسی شد.

عناصر توصیف در قواعد آر.دی.ای.	ناحیه‌های توصیف در قواعد انگلوامریکن	
عنوان کامل	عنوان کامل	۱
نوع محمول ^{۳۵}	وجه تسمیه عام (شناسه عمومی ماده) ^{۳۴}	۲
نوع رسانه ^{۳۶}		
نوع محتوا ^{۳۷}		

32. Integrating Resources

33. RDA 1.1.3

34. General Material

Designation (GMD)

35. Carrier type

36. Media type

37. Content type

جدول ۱

ناحیه‌های توصیف منابع اینترنتی در انگلوامریکن در مقایسه با عناصر توصیف منابع اینترنتی در آر.دی.ای

38. Mode of issuance
39. Frequency
40. Bibliographic history
and relationships
41. Summarization of the content
42. Language of the content
43. Nature and scope
44. System requirements
45. Mode of access
46. Terms of availability
47. Contact information
48. Restriction on access
49. Restrictions on use

ادامه جدول ۱

ناحیه های توصیف منابع اینترنتی در
انگلوامریکن در مقایسه با عناصر توصیف منابع
اینترنتی در آر.دی.ای

عناصر توصیف در قواعد آر.دی.ای.	ناحیه های توصیف در قواعد انگلوامریکن	
عنوان موازی	عنوان موازی	۳
عنوان فرعی	عنوان فرعی	۴
شرح مسئولیت	شرح مسئولیت	۵
شرح ویرایش	شرح ویرایش	۶
اندازه	اندازه	۷
محل نشر	محل نشر	۸
نام ناشر	نام ناشر	۹
تاریخ نشر	تاریخ نشر	۱۰
فروست	فروست	۱۱
شیوه انتشار ^{۳۸}	----	۱۲
یادداشت منبع عنوان	یادداشت منبع عنوان	۱۳
یادداشت اشتباهات عنوان	----	۱۴
یادداشت عنوان کامل	یادداشت عنوان کامل	۱۵
عنوان موازی / عنوان فرعی یادداشت	یادداشت عنوان موازی / عنوان فرعی	۱۶
یادداشت شرح مسئولیت	یادداشت شرح مسئولیت	۱۷
یادداشت شرح ویرایش	یادداشت شرح ویرایش	۱۸
یادداشت نشر	یادداشت نشر	۱۹
یادداشت فروست	یادداشت فروست	۲۰
یادداشت فاصله روزآمدسازی	یادداشت فاصله روزآمدسازی ^{۳۹}	۲۱
یادداشت منبع توصیف	یادداشت منبع توصیف	۲۲
----	یادداشت تاریخ و روابط کتابشناختی ^{۴۰}	۲۳
عصر خلاصه سازی محتوا ^{۴۱}	یادداشت چکیده	۲۴
عصر زبان محتوا ^{۴۲}	یادداشت زبان	۲۵
----	یادداشت ماهیت و دامنه ^{۴۳}	۲۶
عصر ملزومات سامانه	یادداشت ملزومات سامانه ^{۴۴}	۲۷
شرایط دسترسی ^{۴۵}	یادداشت روش دسترسی ^{۴۵}	۲۸
اطلاعات تماس ^{۴۶}	----	۲۹
محدودیت های دسترسی ^{۴۸}	----	۳۰
محدودیت های استفاده ^{۴۹}	----	۳۱
نشانی اینترنتی	----	۳۲

وضعیت توصیف منابع اینترنتی در انگلوماریکن در قیاس با آر.دی.ای.:
سطوح توصیف: در قواعد انگلوماریکن^{۵۰} برای توصیف، سه سطح در نظر گرفته شده است که سطح اول، کوتاه‌ترین سطح توصیف و سطح سوم، کامل‌ترین سطح توصیف محسوب می‌شود.

در قواعد آر.دی.ای. توصیف منابع در سه سطح به شرح ذیل ارائه شده است^{۵۱}:
- **توصیف جامع**^{۵۲}: توصیفی که یک اثر را به‌طور کامل توصیف می‌کند؛ به‌عنوان مثال یک نقشه یا یک مجموعه از پوسترهایی که به‌وسیله یک کتابخانه گردآوری شده است.
- **توصیف تحلیلی**^{۵۳}: توصیفی که بخشی از یک مجموعه بزرگ‌تر را توصیف می‌کند؛ مانند یک جلد از مجموعه سه‌جلدی یک زندگینامه، یا یک نقشه از مجموعه یک سری از نقشه‌ها.
- **توصیف سلسله‌مراتبی**^{۵۴}: توصیفی که شامل یک توصیف جامع و یک توصیف تحلیلی است.

منبع اخذ اطلاعات: منبع اخذ اطلاعات در قواعد فهرست‌نویسی انگلوماریکن^{۵۵} با اصطلاح منبع اصلی اطلاعات و در قواعد آر.دی.ای.^{۵۶} با اصطلاح منبع مرجح اطلاعات آمده است. در هر دو، صفحه‌عنوان، فهرست‌های اصلی، صفحه‌خانگی و سرصفحه، منبع اخذ اطلاعات منابع اینترنتی هستند. اگر اطلاعات این منابع از نظر جامعیت متفاوت باشد، منبعی که کامل‌ترین اطلاعات را فراهم کرده است، انتخاب می‌شود. از این حیث، بین آر.دی.ای. و انگلوماریکن تفاوتی وجود ندارد.

علائم سجاوندی: طبق قواعد انگلوماریکن^{۵۷} اگر عنوان کامل در منبع اصلی اطلاعات، دارای نشانه‌های ... یا [] باشد، این نشانه‌ها به ترتیب با علائم _ و () عوض می‌شود. درحالی‌که براساس قواعد آر.دی.ای.^{۵۸}، علائم سجاوندی را باید مطابق با منبع مرجح اطلاعات، رونویسی کرد. در مورد علائم سجاوندی، دلیل برای تغییر این علائم در پیشینه‌های کتابشناختی منطقی به‌نظر نمی‌رسد، از این رو رویکرد آر.دی.ای. مناسب‌تر است.

اشتباهات: براساس قواعد انگلوماریکن^{۵۹}، هر اشتباه مطابق با منبع اصلی اطلاعات، رونویسی و شکل صحیح آن داخل قلاب گذاشته می‌شود. قاعده کلی در آر.دی.ای. این است که اشتباهات همانگونه که روی منبع مرجح اطلاعات آمده است، رونویسی و از شکل صحیح، یادداشت تهیه شود. در قواعد آر.دی.ای.^{۶۰} برای منابع یکپارچه‌ساز از جمله منابع اینترنتی استثنا وجود دارد، یعنی به‌هنگام رونویسی اطلاعات منابع اینترنتی، باید شکل درست را نوشت و از اشتباهات به همان شکلی که روی منبع مرجح اطلاعات ظاهر شده است، یادداشت تهیه کرد.

عنوان کامل: هم در قواعد انگلوماریکن^{۶۱} و هم در قواعد آر.دی.ای.^{۶۲}، عنوان از روی

- 50. AACR2 1.0D
- 51. RDA 1.5
- 52. Comprehensive description
- 53. Analytical description
- 54. Hierarchical description
- 55. AACR2 9.0B1
- 56. RDA 2.2.2
- 57. AACR2 1.1B1
- 58. RDA 1.7.3
- 59. AACR2 1.0F1
- 60. RDA 2.3.1.4
- 61. AACR2 1.1B1
- 62. RDA 2.3.2

منبع اطلاعات رونویسی می‌شود و پس از روزآمدسازی در صورت تغییر عنوان، عنوان پیشینه کتابشناختی مطابق با جدیدترین ویرایش، تغییر می‌کند. برطبق قواعد انگلومریکن^{۶۳}، برای عنوان ویرایش‌های قبلی یادداشت تهیه می‌شود، اما براساس قواعد آر.دی.ای.^{۶۴}، عنوان ویرایش‌های قبل به منزله اثر مرتبط ثبت می‌شود.

عنوان موازی: طبق قواعد انگلومریکن^{۶۵}، اگر روی اثر چند عنوان موازی وجود داشته باشد، برای تهیه یک توصیف سطح دوم، فقط نخستین عنوان موازی و برای تهیه یک توصیف سطح سوم همه عنوان‌های موازی، به ترتیب توالی آنها روی اثر ثبت می‌شوند. براساس آر.دی.ای.^{۶۶}، مفهوم توصیف سطح اول، سطح دوم و سطح سوم وجود ندارد و اگر روی اثر چند عنوان موازی وجود داشته باشد، همه عنوان‌های موازی، به ترتیب توالی آنها روی اثر ثبت می‌شوند.

عنوان فرعی: براساس قواعد آر.دی.ای.^{۶۷} ذکر کلیه عنوان‌های فرعی اختیاری است، در حالی که طبق قواعد انگلومریکن^{۶۸}، فقط در صورتی که عنوان فرعی مهم باشد، ثبت می‌شود و تنها در موارد ذیل تعیین عنوان فرعی الزامی است:

- اگر عنوان فرعی، شامل شرح مسئولیت یا نام ناشر، توزیع‌کننده و مانند آن است و آن شرح جزء جدایی‌ناپذیر عنوان فرعی است، به همان شکل رونویسی می‌شود.
- اگر عنوان کامل فقط شامل نام تنالگان، کنفرانس و مانند آن باشد و به توضیح نیاز داشته باشد، توضیحی کوتاه به زبان عنوان کامل، به منزله عنوان فرعی در داخل قلاب به آن افزوده می‌شود.

براساس قواعد انگلومریکن^{۶۹}، اگر عنوان کامل نیاز به توضیح داشته باشد، توضیح کوتاهی داخل قلاب، به منزله عنوان فرعی به آن افزوده می‌شود، درحالی‌که در آر.دی.ای. معادلی برای این قانون وجود ندارد.

شرح مسئولیت: طبق قواعد انگلومریکن^{۷۰}، در نوشتن شرح مسئولیت، القاب و کونه‌نوشته‌های اشرافی، خطابی، افتخاری، و امتیازی مانند دکتر، مهندس، آقا و مانند آن، و نیز حروف آغازین نام انجمن‌ها، توصیف‌ها و مانند آن حذف می‌شود مگر:

- در صورت حذف، تنها نام کوچک یا نام خانوادگی باقی بماند؛
- لقب برای تشخیص شخص لازم باشد؛ و
- لقب، یک لقب اشرافی یا لقب افتخاری انگلیسی باشد.

درحالی‌که براساس قواعد آر.دی.ای.^{۷۱}، شرح مسئولیت، دقیقاً مانند روی اثر ثبت می‌شود. طبق قواعد انگلومریکن، اگر اطلاعات شرح مسئولیت از منبعی غیر از منبع اصلی اطلاعات گرفته شده باشد، باید داخل قلاب گذاشته شود. اما براساس قواعد آر.دی.ای.

63. AACR2 12.7B4.2b

64. RDA 2.3.2.11.3

65. AACR2 1.1D1, AACR2 1.1D2

66. RDA 2.3.3.3

67. RDA 2.3.4

68. AACR2 12.1E1a

69. AACR2 1.1E6

70. AACR2 1.1F7

71. RDA 2.4.1.4

فقط شرح مسئولیت گرفته‌شده از خارج اثر باید داخل قلاب قرار بگیرد. براساس قواعد انگلوماریکن^{۷۲}، در مورد شرح مسئولیت بیش از سه شخص یا تنالگان که یک سمت دارند، تنها نام نخستین شخص یا تنالگان نوشته می‌شود و بقیه نام‌ها حذف می‌شود و سپس از ... [و دیگران] به عنوان نشانه حذف استفاده می‌شود. در آر.دی.ای. این محدودیت وجود ندارد. برطبق قواعد آر.دی.ای.^{۷۳} در مورد شرح مسئولیت بیش از سه شخص یا تنالگان، هم می‌توان نام همه پدیدآورندگان را مانند روی اثر در یک شرح مسئولیت ثبت کرد و هم امکان حذف اختیاری وجود دارد؛ به این معنی که در مورد بیش از سه پدیدآور دارای یک نقش، می‌توان به‌جز نام نخستین پدیدآور، بقیه را حذف کرد و خلاصه آنچه حذف شده را داخل قلاب قرار داد. براساس قواعد انگلوماریکن^{۷۴}، عبارت اسمی مرتبط با شرح مسئولیت، در صورتی که مبین ماهیت اثر باشد به‌صورت عنوان فرعی ثبت می‌شود؛ درحالی‌که طبق قواعد آر.دی.ای.^{۷۵}، هر عبارت اسمی یا غیراسمی مرتبط با شرح مسئولیت، به‌منزله بخشی از شرح مسئولیت محسوب می‌شود.

شرح ویرایش: طبق قواعد فهرست‌نویسی انگلوماریکن^{۷۶}، شرح ویرایش به‌صورت یک‌دست و با استفاده از کوتاه‌نوشت‌های استاندارد مطابق با پیوست B و اعداد مطابق با پیوست C این قواعد ثبت می‌شود؛ اما در قواعد آر.دی.ای.^{۷۷}، شرح ویرایش به همان شکل ظاهر شده روی اثر ثبت می‌شود. براساس قواعد انگلوماریکن^{۷۸}، اگر اثر فاقد شرح ویرایش باشد، اما تغییرات عمده‌ای (تغییر در محتوای فایل، تغییر زبان برنامه‌نویسی، تغییر جملات برنامه، افزودن صدا و سیستم عامل) با ویرایش‌های گذشته داشته باشد، باید آن را به‌منزله ویرایش جدید در نظر گرفت و یک شرح ویرایش کوتاه به زبان و خط عنوان کامل درست کرد و آن را داخل قلاب قرار داد؛ در صورتی‌که در آر.دی.ای.، معادلی برای این قانون وجود ندارد. طبق قواعد انگلوماریکن^{۷۹}، شرح مسئولیت مربوط به یک یا چند ویرایش، اما نه همه ویرایش‌های یک منبع ذکر می‌شود. درحالی‌که در آر.دی.ای.^{۸۰}، شرح مسئولیت ویرایش، فقط شرح مسئولیت مربوط به ویرایشی است که توصیف بر مبنای آن انجام شده است.

اندازه: به‌طور کلی در مورد اندازه، همان روش ویرایش دوم قواعد انگلوماریکن^{۸۱}، در قواعد آر.دی.ای.^{۸۲} پیاده شده است. در هر دو، اندازه با تعیین نوع و تعداد واحدها مشخص می‌شود و فقط تفاوت‌های اندکی از نظر نگارشی بین آنها وجود دارد. برای تعیین اندازه در قواعد فهرست‌نویسی انگلوماریکن از کوتاه‌نوشت‌ها استفاده می‌شود؛ به‌عنوان مثال «ص»^{۸۳} به‌جای صفحه به کار می‌رود، درحالی‌که تأکید آر.دی.ای. بر استفاده از شکل کامل واژه است. مثلاً در قواعد آر.دی.ای.، واژه «صفحه» به صورت کامل نوشته می‌شود. تفاوت دیگر قواعد انگلوماریکن و قواعد آر.دی.ای.، مربوط به اشتباه در شماره‌گذاری صفحات است. به‌عنوان مثال طبق قواعد

- 72. AACR2 1.1F5
- 73. RDA 2.4.1.5
- 74. AACR2 1.1F12
- 75. RDA 2.4.1.8
- 76. AACR2 1.2B1
- 77. RDA 2.5.1.4
- 78. AACR2 9.2B3
- 79. AACR2 9.2C
- 80. RDA 2.5.4.1
- 81. AACR2 9.3
- 82. RDA 3.4.1.3
- 83. در انگلیسی P

انگلومریکن^{۸۴}، صفحات اشتباه شماره‌گذاری شده به صورت ۴۸ [یعنی ۹۶] ص. ثبت می‌شود، در حالی که بر اساس قواعد آر.دی.ای.^{۸۵}، از «۴۸» که ۹۶ صفحه است^{۸۶} استفاده می‌شود. استفاده از شکل کامل واژه‌ها، درک اطلاعات موجود در پیشینه‌های کتابشناختی را برای کاربران غیر کتابدار ممکن می‌کند. از این رو قاعده آر.دی.ای. در مورد ثبت اطلاعات اندازه اثر، مناسب‌تر به نظر می‌رسد.

قواعد کلی نشر، پخش و مانند آن: بر اساس قواعد انگلومریکن^{۸۷}، برای ثبت اطلاعات نشر، پخش و مانند آن باید حروف اضافه همراه نام مکان‌ها، اشخاص و سازمان‌ها را حذف و از کوتاه‌نوشت‌ها مطابق پیوست B استفاده کرد. حال آنکه طبق قواعد آر.دی.ای.^{۸۸}، محل نشر و نام ناشر به شکل ظاهر شده روی منبع اطلاعات رونویسی می‌شود.

محل نشر: بر اساس قواعد آر.دی.ای.^{۸۹}، عناصر نام ناشر و تاریخ نشر جزء عناصر هسته تعریف شده‌اند، در حالی که محل نشر یک عنصر اختیاری است؛ یعنی ثبت یا حذف محل نشر در فهرست برگه به اختیار فهرست‌نویس است. با این قاعده احتمال می‌رود در یک کتابخانه فیلد محل نشر به‌طور کلی کنار گذاشته شود. از این رو، در مورد محل نشر، قاعده انگلومریکن مناسب‌تر به نظر می‌رسد. بر اساس قواعد انگلومریکن^{۹۰}، اگر محل نشر روی منبع اطلاعات ذکر نشده باشد و نتوان محل احتمالی نشر را تعیین کرد، از اصطلاح [بی‌جا]^{۹۱} استفاده می‌شود؛ در حالی که طبق قواعد آر.دی.ای.^{۹۲}، از اصطلاح [محل نشر مشخص نیست]^{۹۳} استفاده می‌شود. به نظر می‌رسد در مورد این قاعده، اصطلاح موجود در آر.دی.ای. برای کاربران غیر کتابدار قابل فهم‌تر باشد.

نام ناشر: طبق ویرایش دوم قواعد انگلومریکن^{۹۴}، نام ناشر به کوتاه‌ترین شکل قابل درک در سطح بین‌المللی وارد می‌شود. بر اساس قواعد آر.دی.ای.^{۹۵} نام ناشر به همان شکلی که روی منبع اطلاعات آمده است، رونویسی می‌شود. در عین حال همین قانون امکان حذف اختیاری سطوح سلسله‌مراتب ناشر تنالگانی را که در شناسایی آن نقشی ندارد، میسر می‌کند. بر اساس قواعد انگلومریکن^{۹۶}، اگر هیچ ناشری در منبع اصلی اطلاعات نام برده نشود و نتوان ناشر را از روی منبع دیگری شناسایی کرد، اصطلاح [بی‌نا]^{۹۷} استفاده می‌شود؛ در حالی که طبق قواعد آر.دی.ای.^{۹۸}، اگر هیچ ناشری در منبع اصلی اطلاعات نام برده نشود و نتوان ناشر را از روی منبع دیگری شناسایی کرد، اصطلاح [ناشر مشخص نیست]^{۹۹} ثبت می‌شود. در مورد این قاعده، اصطلاح موجود در آر.دی.ای. برای کاربران غیر کتابدار قابل فهم‌تر به نظر می‌رسد.

تاریخ نشر: طبق قواعد انگلومریکن^{۱۰۰}، اگر تاریخ انتشار مشخص نباشد، تاریخ تقریبی نشر داخل قلاب قرار می‌گیرد. در ویرایش ۲۰۰۲ قواعد فهرست‌نویسی انگلومریکن در صورتی که نتوان تاریخ تقریبی نشر را مشخص کرد، دستوری مبنی بر استفاده از [بی‌تا] وجود ندارد، ولی

- 84. AACR2 2.5B4
- 85. RDA 3.4.5.5
- 86. 48, that is 96 pages
- 87. AACR2 9.4B
- 88. RDA 2.8.1.4
- 89. RDA 2.8.2
- 90. AACR2 1.4C6
- 91. در انگلیسی [s.i.] که مخفف sine loco است.
- 92. RDA 2.8.2.6
- 93. Place of publication not identified
- 94. AACR2 1.4D2
- 95. RDA 2.8.1.4
- 96. AACR2 9.4D2
- 97. در انگلیسی [s.i.] که مخفف sine nomine است.
- 98. RDA 2.8.4.7
- 99. Publisher not identified
- 100. AACR2 1.4F7

بر اساس قواعد آر.دی.ای.^{۱۱} اگر تاریخ نشر اثر مشخص نباشد، تاریخ تقریبی نشر فراهم می‌شود و اگر تعیین تاریخ تقریبی نشر مقدور نباشد، اصطلاح [تاریخ نشر مشخص نیست]^{۱۲} وارد می‌شود. طبق قواعد انگلوماریکن، یکی از انواع تاریخ‌های تقریبی به صورت [حدود ...] وارد می‌شود، ولی در آر.دی.ای. برای این نوع تاریخ تقریبی معادل خاصی در نظر گرفته نشده است و تاریخ به همراه علامت سؤال داخل قلاب قرار می‌گیرد.

مثال:

تاریخ نشر، پخش و ماندن آن		
شماره قانون	RDA ۲,۸,۶,۶	AACR۲ ۹,۴F
مثال تاریخ تقریبی	[۱۹۶۰?]	[ca ۱۹۶۰]

اقتباس از اسکیف (۲۰۱۲)

طبق قاعده انگلوماریکن^{۱۳}، در صورتی می‌توان تاریخ تقریبی نشر را میان دو سال به صورت [بین ... و ...] وارد کرد که فاصله بین دو تاریخ از ۲۰ سال کمتر باشد، در حالی که در آر.دی.ای. چنین محدودیتی وجود ندارد.

فروست: طبق قواعد فهرست‌نویسی انگلوماریکن^{۱۴}، عنوان و شماره فروست به صورت یکدست و با استفاده از کوه‌نوشت‌ها مطابق پیوست B و اعداد مطابق پیوست C این قواعد ثبت می‌شود؛ در حالی که بر اساس قواعد آر.دی.ای.^{۱۵}، عناصر فرعی شرح فروست دقیقاً باید همان‌گونه که روی منبع مرجح اطلاعات آمده است، رونویسی شود. بر اساس قواعد انگلوماریکن^{۱۶}، اگر شماره‌گذاری فروست روی منبع اصلی اطلاعات اشتباه باشد، همان‌گونه که روی اثر آمده است رونویسی می‌شود و شماره‌گذاری صحیح داخل قلاب قرار می‌گیرد؛ در حالی که طبق قواعد آر.دی.ای.^{۱۷}، اگر شماره‌گذاری فروست روی منبع مرجح اطلاعات اشتباه باشد، همان‌گونه که روی منبع اطلاعات آمده است رونویسی و از شماره‌گذاری درست یادداشت تهیه می‌شود.

شیوه‌انتشار: شیوه‌انتشار اصطلاح جدید فهرست‌نویسی است که در قواعد آر.دی.ای.^{۱۸} تعریف شده است. شیوه انتشار، یک نوع طبقه‌بندی است که نحوه نشر و روزآمدسازی منابع را نشان می‌دهد و بیانگر این است که منبع در یک یا چند بخش منتشر شده است^{۱۹}. شیوه انتشار یک منبع با یکی از اصطلاحات تک‌واحدی^{۱۱}، تک‌نگاشت چندبخشی^{۱۱}، پایانید، و منبع یکپارچه‌ساز ثبت می‌شود. در قواعد فهرست‌نویسی انگلوماریکن معادلی برای عنصر شیوه انتشار وجود ندارد.

فاصله روزآمدسازی: در قواعد آر.دی.ای.^{۱۲}، اگر فاصله روزآمدسازی منابع یکپارچه‌ساز

- 101. RDA 2.8.6.6
- 102. Date of publication not identified
- 103. AACR2 1.4F7
- 104. AACR2 1.6G1
- 105. RDA 2.12.1.4
- 106. AACR2 1.6G1
- 107. RDA 2.12.9.3
- 108. RDA 2.13.1.3
- 109. RDA 2.13.1.1
- 110. Single unit
- 111. Multipart monograph
- 112. RDA 2.14.1

منظم باشد، با یکی از اصطلاحات روزانه، سه بار در هفته، دو بار در هفته، هفتگی، سه بار در ماه، دو بار در ماه، ماهانه، سه ماهه، سه بار در سال، دو بار در سال، سالانه، دوسالانه، سه سالانه، و نامنظم وارد می‌شود. در قواعد فهرست‌نویسی انگلومریکن^{۱۱۳}، ناحیه توصیفی مستقلی برای فاصله روزآمدسازی وجود ندارد و اطلاعات روزآمدسازی در یک یادداشت ثبت می‌شود.

یادداشت: تعدادی از یادداشت‌هایی که در قواعد فهرست‌نویسی انگلومریکن تعریف شده است، در قواعد آر.دی.ای. نیز وجود دارد. این یادداشت‌ها عبارتند از: یادداشت منبع عنوان، یادداشت عنوان کامل، یادداشت عنوان موازی و عنوان فرعی، یادداشت شرح مسئولیت، یادداشت شرح ویرایش، یادداشت نشر، یادداشت فروست، یادداشت فاصله روزآمدسازی، و یادداشت منبع توصیف. بعضی از یادداشت‌های قواعد فهرست‌نویسی انگلومریکن، مانند یادداشت ماهیت و دامنه و یادداشت روش دسترسی در قواعد آر.دی.ای. حذف شده است. تعدادی از یادداشت‌های قواعد فهرست‌نویسی انگلومریکن، از قسمت یادداشت‌های قواعد آر.دی.ای. حذف و به صورت مفصل مطرح شده است، مانند یادداشت تاریخ و روابط کتابشناختی. بحث یادداشت تاریخ و روابط کتابشناختی همان مبحث روابط قالب با قالب در آر.دی.ای. است که در یک فصل (فصل ۲۷: قالب‌های مرتبط) به تفصیل مورد بحث قرار گرفته است. به جای یادداشت ملزومات سامانه، یادداشت چکیده و یادداشت زبان نیز در قواعد آر.دی.ای. عنصرهای ملزومات سامانه، خلاصه‌سازی محتوا و زبان محتوا تعریف شده است. یادداشت اشتباهات عنوان فقط به قواعد آر.دی.ای. اختصاص دارد و در قواعد انگلومریکن مطرح نشده است، زیرا برطبق قواعد انگلومریکن، در صورت وجود اشتباه در عنوان، عنوان مطابق با منبع اصلی اطلاعات به همان شکل اشتباه نوشته می‌شود و شکل درست داخل قالب قرار می‌گیرد، در نتیجه به وجود یادداشت نیازی نیست.

نوع رسانه، نوع محمل، و نوع محتوا جایگزین شناسه عمومی ماده: براساس قواعد فهرست‌نویسی انگلومریکن^{۱۱۴}، افزودن «شناسه عمومی ماده» اختیاری است. شناسه عمومی ماده بی‌درنگ پس از عنوان کامل، داخل قالب قرار می‌گیرد و طبقه کلی موادی را که اثر در دست توصیف به آن تعلق دارد، نشان می‌دهد. از شناسه عمومی ماده برای منابع چاپی (کتاب‌ها، منابع جغرافیایی) استفاده نمی‌شود. شناسه عمومی ماده برای منابع اینترنتی عبارت «منابع الکترونیکی» است. در قواعد آر.دی.ای.، سه عنصر نوع رسانه، نوع محمل، و نوع محتوا جایگزین شناسه عمومی ماده در قواعد فهرست‌نویسی انگلومریکن شده است. نوع رسانه، نوع کلی ابزار واسط^{۱۱۵} مورد نیاز برای مشاهده، پخش یا اجرای محتوای منبع است^{۱۱۶}. نوع محمل، قالب ذخیره‌سازی رسانه‌ای^{۱۱۷} را نشان می‌دهد که برای مشاهده، پخش یا اجرای محتوای منبع لازم است^{۱۱۸}. نوع محتوا، شکل اصلی ارتباط است که از طریق آن، محتوا بیان

113. AACR2 12.7B1

114. AACR2 9.1C

115. Intermediation device

116. RDA 3.2.1.2

117. Format of the storage medium

118. RDA 3.3.1.1

و مقصود بشر درک می‌شود^{۱۱۹}. نوع رسانه، نوع محمل، و نوع محتوا براساس جداولی که در متن این قاعده وجود دارد، تعیین می‌شود. اصطلاح «رایانه‌ای» برای تعیین نوع رسانه منابع اینترنتی و عبارت «محمل‌های رایانه‌ای» برای تعیین نوع محمل منابع اینترنتی به کار می‌رود. برای تعیین نوع محتوا، با توجه به محتوای اثر از یکی از اصطلاحاتی که در قاعده ۳، ۱، ۱۰، و ۶ آر.دی.ای. ذکر شده است، استفاده می‌شود. طبق قواعد آر.دی.ای.، در مواردی که نتوان نوع رسانه، نوع محمل و نوع محتوا را تشخیص داد، اصطلاح «نامشخص»^{۱۲۰} به کار می‌رود. **ملزومات سامانه:** طبق قواعد آر.دی.ای.، منظور از ملزومات سامانه، تجهیزات مورد نیاز برای استفاده، مشاهده یا اجرای یک منبع اعم از تجهیزات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری، سیستم عامل و میزان حافظه است. در قواعد فهرستنویسی انگلوامریکن^{۱۲۱}، به یک یادداشت در این مورد اکتفا شده است. به نظر می‌رسد در این قسمت بین آر.دی.ای. و انگلوامریکن تفاوتی وجود ندارد. **خلاصه‌سازی محتوا:** براساس قواعد آر.دی.ای.، چکیده توصیفی کوتاهی از محتوای اثر تهیه می‌شود. اطلاعات چکیده را می‌توان از هر منبعی گرفت. در قواعد فهرستنویسی انگلوامریکن^{۱۲۲}، به یک یادداشت در این مورد بسنده شده است. در این قسمت بین آر.دی.ای. و انگلوامریکن تفاوتی وجود ندارد.

زبان محتوا: در قواعد آر.دی.ای.،^{۱۲۳} یک عنصر به زبان محتوا اختصاص داده شده است. در قواعد فهرستنویسی انگلوامریکن^{۱۲۴}، به یک یادداشت در این مورد اکتفا شده است. در هر دو، زبانی که برای بیان محتوای اثر استفاده شده است، ثبت می‌شود. به نظر می‌رسد در این قسمت بین آر.دی.ای. و انگلوامریکن تفاوتی وجود ندارد.

شرایط دسترسی: در قواعد آر.دی.ای.،^{۱۲۵} عنصر جدیدی به نام شرایط دسترسی تعریف شده است. منظور از شرایط دسترسی، شرایطی است که ناشر براساس آن منبع را عرضه می‌کند. اگر منبع فروشی باشد، این شرایط شامل قیمت است و اگر منبع رایگان باشد، شرایط لازم برای دسترسی است. در قواعد فهرستنویسی انگلوامریکن معادلی برای عنصر شرایط دسترسی وجود ندارد.

اطلاعات تماس: طبق قواعد آر.دی.ای.،^{۱۲۶} اطلاعات تماس ناشر یا توزیع‌کننده ثبت می‌شود. در قواعد فهرستنویسی انگلوامریکن معادلی برای عنصر اطلاعات تماس وجود ندارد.

محدودیت‌های دسترسی: براساس قواعد آر.دی.ای.،^{۱۲۷} محدودیت‌های دسترسی به منابع، شامل ماهیت و مدت محدودیت دسترسی ثبت می‌شود. در قواعد فهرستنویسی انگلوامریکن معادلی برای عنصر محدودیت‌های دسترسی وجود ندارد.

محدودیت‌های استفاده: طبق قواعد آر.دی.ای.،^{۱۲۸} محدودیت‌های استفاده از منابع، شامل

- 119. RDA 6.10.1.1
- 120. Unspecified
- 121. RDA 3.20.1.3
- 122. AACR2 9.7B1b
- 123. RDA 7.10
- 124. AACR2 12.7B18
- 125. RDA 7.12.1.3
- 126. AACR2 9.7B2
- 127. RDA 4.2.1
- 128. RDA 4.3.1
- 129. RDA 4.4.1.3
- 130. RDA 4.5.1.3

ماهیت و مدت محدودیت استفاده ثبت می شود. در قواعد فهرست نویسی انگلوامریکن معادلی برای عنصر محدودیت های استفاده وجود ندارد.

نشانی اینترنتی: در قواعد آر.دی.ای.^{۱۳۱}، یک عنصر خاص برای ثبت نشانی اینترنتی منابع برخط اختصاص داده شده است. هر چند در قواعد فهرست نویسی انگلوامریکن، فیلد ۸۵۶ مارک برای نشانی اینترنتی منابع برخط تعریف شده است، اما ناحیه توصیف مخصوص نشانی اینترنتی وجود ندارد.

نتیجه گیری

به نظر می رسد فهرست نویسی منابع اینترنتی از دو جهت با فهرست نویسی منابع دیگر متفاوت است. از سویی به دلیل ماهیت متغیر این منابع، اطلاعات موجود در پیشینه های کتابشناختی همواره مطابق با آخرین ویرایش تغییر می کند. در نتیجه نمی توان برای فرایند فهرست نویسی یک منبع اینترنتی پایانی متصور شد. از سوی دیگر باتوجه به اینکه فاصله زمانی بازدید از پایگاه های اطلاعاتی و وبسایت ها براساس خط مشی فهرست نویسی کتابخانه ها متفاوت است، ممکن است پیشینه کتابشناختی مربوط به یک اثر در چند کتابخانه متفاوت باشد. همچنین اطلاعات کتابشناختی منابع اینترنتی به شکل استاندارد که فهرست نویسان به آن عادت دارند، ارائه نمی شود.

در منابع اینترنتی مفهوم مسئولیت تا حدودی با منابع دیگر متفاوت است. به عنوان مثال برای منابع اینترنتی، نام مدیر سایت در شرح مسئولیت ثبت می شود، زیرا این شخص یا محتوا را تولید می کند و یا ویرایش محتوا در محیط وب را برعهده دارد. در مورد شرح مسئولیت قواعد آر.دی.ای. با رویکرد ثبت همه پدیدآورندگان، به دنبال ایجاد نقاط دستیابی بیشتر برای جست و جوی کاربران است.

در مورد شرح ویرایش به دلیل حفظ وحدت رویه و یکدستی در ثبت این اطلاعات در پیشینه ها، قاعده به کاررفته در ویرایش دوم قواعد فهرست نویسی انگلوامریکن مناسب تر به نظر می رسد. در مورد شرح فروست نیز به دلیل حفظ وحدت رویه و یکدستی در ثبت این اطلاعات در پیشینه ها، قاعده به کاررفته در ویرایش دوم قواعد فهرست نویسی انگلوامریکن مناسب تر به نظر می رسد. در مورد نوع رسانه، نوع محمل و نوع محتوا، کاربرد اصطلاح «نامشخص» در قواعد آر.دی.ای غیر ضروری به نظر می رسد، زیرا در صورتی که به فهرست نویس زمان کافی داده شود، باید قادر باشد اصطلاح مناسبی را از سیاهه انتخاب کند و چنانچه اثر در هیچ کدام از طبقات قرار نگیرد، از اصطلاح «سایر» استفاده کند.

در قواعد فهرست نویسی انگلوامریکن معمولاً از کوتاه نوشت ها استفاده می شود، در حالی که

131. RDA 4.6.1.3

تأکید قواعد آر.دی.ای. بر استفاده از شکل کامل واژه است. یکی از دلایل اتخاذ این رویکرد این است که قواعد آر.دی.ای. برای فهرست‌نویسی در محیط رایانه‌ای به‌وجود آمده، در حالی که قواعد انگلوماریکن برای فهرست‌نویسی در محیط چاپی (کارت‌برگه‌ها) ایجاد شده است. برخلاف محیط چاپی، در محیط رایانه‌ای محدودیتی از نظر فضا وجود ندارد. در نتیجه، محدودیت‌های ناشی از فضای چاپی در آر.دی.ای. منعکس نشده است و استفاده از شکل کامل واژه‌ها، درک اطلاعات موجود در پیشینه‌های کتابشناختی را برای کاربران غیر کتابدار ممکن کرده است. در انتها پیشنهاد می‌شود در ارتباط با قواعد آر.دی.ای. و توصیف منابع اینترنتی کارگاه‌های آموزشی برگزار شود. همچنین پیشنهاد می‌شود پژوهشی مشابه با موضوع «بررسی وضعیت فهرست‌نویسی تحلیلی منابع اینترنتی در آر.دی.ای. در مقایسه با قواعد فهرست‌نویسی انگلوماریکن» انجام شود.

منبع

- الیور، کریس (۱۳۹۰). *آشنایی با مبانی آر.دی.ای. (توصیف و دسترسی منبع)*. ترجمه عباس گیلوری. تهران: کتابدار. پازوکی، فاطمه (۱۳۹۱). «امکان‌سنجی به‌کارگیری قواعد توصیف و دسترسی به منبع (آر.دی.ای.) در سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران». پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه پیام نور.
- حاجی‌زین‌العابدینی، محسن (۱۳۸۱). «بررسی مسائل فهرست‌نویسی منابع اینترنتی و ارائه دستنامه پیشنهادی برای کتابخانه‌های ایران». پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران.
- دانش، فرشید؛ افشار، مینا؛ نوری، رسول (۱۳۸۹). «RDA: استاندارد نوین جهت توصیف و دسترسی به منابع دیجیتال». سازماندهی اطلاعات: رویکردها و راهکارهای نوین». در: *مجموعه مقالات اولین همایش انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی*، (۱۶ و ۱۷ اسفند ۱۳۸۵). تهران: کتابدار.
- درخوش، ملیحه (۱۳۸۹). «بررسی سازگاری آر.دی.ای. با طرح فراداده‌ای توصیف شیء (مودس) و ارائه الگوی پیشنهادی برای پیشینه‌های فارسی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال.
- فتاحی، رحمت‌الله (۱۳۸۶). «از آرمان‌ها تا واقعیت: تحلیلی از مهم‌ترین چالش‌ها و رویکردهای سازمان‌دهی اطلاعات در عصر حاضر». *کتابداری و اطلاع‌رسانی*، ۴۰ (۱۰).
- فهرست‌نویسی منابع الکترونیکی با استفاده از قواعد فهرست‌نویسی انگلوماریکن*: ویراست سال ۲۰۰۲، روزآمد شده در سال ۲۰۰۴ (۱۳۸۵). ترجمه و مثال‌های فارسی از مرتضی کوکبی. تهران: چاپار.
- کوکبی، مرتضی؛ آخشیک، سمیه‌سادات (۱۳۸۹). «سازماندهی منابع اینترنتی: قواعد فهرست‌نویسی انگلوماریکن یا عناصر فراداده‌ای هسته‌دوین؟ سازماندهی اطلاعات: رویکردها و راهکارهای نوین». در:

مجموعه مقالات اولین همایش انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی، (۱۶ و ۱۷ اسفند ۱۳۸۵). تهران: کتابدار.
مرادی، خدیجه (۱۳۸۹). «درسی عناصر توصیفی به‌کاررفته در پیشینه‌های کتابشناختی کتابخانه‌های دیجیتالی
ایران و ارائه الگوی پیشنهادی برای به‌کارگیری این قواعد». پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و
اطلاع‌رسانی، دانشکده هنر و رسانه، دانشگاه پیام نور مشهد.
مرادی، خدیجه؛ حاجی‌زین‌العابدینی، محسن (۱۳۹۰). «استاندارد توصیف و دسترسی به منابع (آر.دی.ای.):
مقدمه‌ای بر فهرست‌نویسی در قرن ۲۱». *ارتباط علمی: ماهنامه الکترونیکی پژوهشگاه علوم و
فناوری اطلاعات ایران*، ۱۹، (۱). بازیابی در ۲۳ فروردین ۱۳۹۱، از:

http://ejournal.irandoc.ac.ir/browse.php?a_code=A-10-804-1

American Library Association, Canadian Library Association, and The Chartered Institute of Library and Information Professionals (2008). "RDA: Resource Description & Access". from: radatoolkit.org

Coyle, K.; Hillman, D. (2007). "Resource Description and access (RDA): Cataloging Rules for the 20th century". *D-Lib Magazine*, 13(1/2). Retrieved November 25, 2011. from: <http://www.dlib.org/dlib/january07/coyle/01coyle.html>

Hart, A. (2010). *The RDA primer: A guide for the occasional cataloger*. California: Linworth.

Lundgren, J.; Simpson, B. (1999). "Looking through users' eyes: What do graduate students need to know about internet resources via the library catalog?". *Journal of Internet Cataloging*, 1(4): 31-44. Retrieved Jun. 19, 2012. from: http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1300/J141v01n04_03#preview

Schiff, A. L. (2002). "Integrating resources: Databases and web sites". Retrieved Sep. 8, 2012 from: <http://faculty.washington.edu/aschiff/integratingresources-SCTPG.ppt>

----- (2012). "Changes from AACR2 to RDA". Retrieved Jul 24, 2012. from: <http://faculty.washington.edu/aschiff/OLA2012Presentation-Part1-WithNotes.pdf>

Welsh, A.; Batley, S. (2012). *Practical cataloging: AACR, RDA and Marc 21*. London: Facet publishing.

استناد به این مقاله:

رخشانی، مریم؛ نوکاربازی، محسن؛ حاجی‌زین‌العابدینی، محسن (۱۳۹۲). «توصیف منابع اینترنتی در آر.دی.ای. در مقایسه با قواعد فهرست‌نویسی انگلوامریکن». *فصلنامه مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات*، ۲۴(۴): ۸۲-۹۹.